

Справа «Радіо ABC проти Австрії» (Radio ABC v. Austria)

У рішенні, ухваленому 20 жовтня 1997 року у справі *«Радіо ABC проти Австрії»*, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Держава-відповідач повинна сплатити об'єднанню-заявнику певну суму. Відповідно до ст. 50 Конвенції Суд присудив для покриття судових витрат об'єднанню-заявнику суму в розмірі 200 000 австрійських шилінгів.

Обставини справи

Радіо ABC, яке відповідно до австрійського законодавства є організацією, котра не має за мету одержання прибутку, 28 серпня

1989 року подало заяву до Головного регіонального управління пошти та телекомунікацій із проханням надати дозвіл на радіомовлення та виділення частоти для передачі програм на території Відня. 9 січня

1990 року Головне регіональне управління в задоволенні цього прохання відмовило. Воно, звертаючись до конституційного законодавства, яке гарантує свободу мовлення, відмітило, що таке законодавство було прийняте лише щодо Австрійської телерадіокомпанії (ORF). Відповідно використовувати такі станції може лише ORF. 25 вересня 1990 року Національне управління пошти та телекомунікацій відхилило апеляцію об'єднання-заявника. 30 вересня 1991 року Конституційний Суд вирішив не здійснювати подальшого провадження за скаргою об'єднання через відсутність перспектив позитивного вирішення справи.

Після вступу в силу 1 січня 1994 року регіонального законодавства про мовлення, Радіо ABC подало 17 квітня 1994 року дві заяви, у кожній з яких просило передати одну з двох частот, виділених для приватних радіостанцій на території Відня. Регіональне управління мовлення 25 січня 1995 року видало два окремих рішення, якими відмовляло в задоволенні прохання. Управління постановило, що, з огляду на вимоги Закону про регіональне мовлення, об'єднання-заявник мало на меті транслювати надто специфічні передачі, щоб віддати йому перевагу перед заявами подібних організацій.

Об'єднання-заявник подало апеляцію на це рішення до Конституційного суду. Оскільки разом із нею надійшло ще кілька заяв такого роду, то суд почав їхній розгляд із власною метою розглянути відповідність Конституції деяких положень Закону про регіональне мовлення. Ці положення було скасовано 27 вересня 1995 року, а разом із ними було анульовано і план розподілу частот. Зміни у скасованих положеннях набрали чинності 1 травня 1997 року.

Зміст рішення Суду

Об'єднання-заявник оскаржувало неможливість одержання ліцензії на радіомовлення.

Суд відмітив, що оскаржене обмеження порушувало право заявника поширювати інформацію та думки. Єдиним питанням, що виникало в зв'язку з цим, чи було це обмеження виправданим. У своєму рішенні по справі *«Інформаційна спілка Лентія та інші проти Австрії»* (Informationsverein Lentia and Others v. Austria) Суд постановив, що діюча в Австрії монопольна система, надаючи державним органам повноваження з нагляду за засобами масової інформації, здатна сприяти якості та збалансованості програм та узгоджувалася з третім реченням ч. 1 ст. 10 Конвенції (рішення від 24 листопада 1993 року). Однак, все одно існувала необхідність визначити в конкретній справі, чи ця система задовільняє також вимоги ч. 2 ст. 10 Конвенції.

Оскаржуване порушення було передбачено законом. Його мету Суд вже одного разу визнав як правомірну. З іншого боку, проблема полягає в тому, чи було це порушення «необхідним у демократичному суспільстві». Щоб з'ясувати це, Суд розглянув окремо кожен із чотирьох періодів. 1. Від заяви, поданої Головному регіональному управлінню пошти та телекомунікацій (28 серпня 1989 року), до вступу в силу регіонального законодавства про мовлення (1 січня 1994 року).

Суд відмітив, що на протязі вказаного періоду часу не було жодної законної підстави надати ліцензію якійсь радіостанції, окрім Австрійської Телерадіокомпанії. У цьому відношенні становище Радіо ABC нічим не відрізнялося від справи «Інформаційна спілка Лентія та інші проти Австрії», згаданої вище. Відповідно на протязі періоду, що розглядається, порушення ст. 10 Конвенції мало місце.

2. Від вступу в силу Закону про регіональне мовлення (1 січня 1994 року) до рішення Конституційного суду, яке скасувало деякі положення цього закону (27 вересня 1995 року).

Суд зауважив, що в рішенні по справі «Інформаційна спілка Лентія та інші проти Австрії» було встановлено, що метою третього речення ч. 1 ст. 10 Конвенції є роз'яснення того, що держави за допомогою системи ліцензування можуть регулювати спосіб організації мовлення на їхніх територіях, особливо в технічних аспектах. Безперечно, такі аспекти є важливими, але рішення про ненадання чи надання дозволу також може залежати від інших факторів, зокрема від характеру та мети діяльності даної радіостанції, від її потенційної аудиторії на національному, регіональному чи місцевому рівнях, від прав і потреб специфічної аудиторії та обов'язків, що випливають із міжнародно-правових документів.

У тому ж рішенні Суд зазначив, що внаслідок технічного прогресу за останні десятиріччя не можна виправдати обмеження на зразок того, що розглядається, щодо кількості доступних частот і каналів. Отже, виглядає дивним, що для приватного радіомовлення на території Відня було відведено лише дві частоти. Проте не було необхідності розглядати сумісність даного обмеження з ч. 2 ст. 10 Конвенції, оскільки положення Закону про регіональне мовлення вже були проголошені рішенням Конституційного суду нечинними, і це зробило недійсним рішення про відмову в проханні Радіо ABC. Скасування цих положень повернуло об'єднання до ситуації, яка мала місце до вступу законодавства в силу, а отже, продовжувалося порушення ст. 10 Конвенції, яке вже було встановлено стосовно першого періоду.

3. Від рішення Конституційного Суду (27 вересня 1995 року) до вступу в силу змін до Закону про регіональне мовлення (1 травня 1997 року).

Своїм рішенням Конституційний суд не тільки позбавив чинності рішення про відмову в задоволенні прохання Радіо ABC, але й запобігав усім наступним застосуванням Закону про регіональне мовлення до моменту вступу в силу змін до нього. Відповідно порушення, виявлене під час двох попередніх періодів, тривало й під час третього. Сам Конституційний суд виявив у цій ситуації порушення Конвенції.

4. Від моменту вступу в силу змін до Закону про регіональне мовлення (1 травня 1997 року).

Під час слухання справи уряд Австрії поінформував Суд, що зміни до положень, які були скасовані, набрали законної сили 1 травня 1997 року. Відповідно до них, прохання про надання ліцензії може бути подане між 1 травня та 12 червня 1997 року, і питання повинно бути вирішено відповідними органами не пізніше 31 серпня.

Суд вказав, що на 27 травня, тобто на день слухання справи, змінена редакція Закону про регіональне мовлення ще не була застосована до означеного об'єднання, яке на той час ще не подало заяви з проханням надання ліцензії. Відповідно не було потреби виносити рішення в зв'язку з четвертим періодом, оскільки Суд не мав права вирішувати *in abstracto* питання відповідності законодавства Конвенції. Навпаки, Суд із задоволенням відзначив, що уряд Австрії виніс на розгляд законодавство для забезпечення виконання своїх зобов'язань.

Таким чином, порушення ст. 10 Конвенції мало місце.

Об'єднання-заявник вимагало відшкодування матеріальних збитків, обґрунтовуючи вимогу припущенням про те, що якби законодавство Австрії відповідало ст. 10 Конвенції, ліцензія була б одержана. Тим не менш, таке припущення є спекулятивним, зважаючи на свободу дій органів влади. Відповідно компенсація до виплати на цій підставі не мала бути виплачена.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у

Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.